

KOMŞU HAKKI CEBRAİL'İN VASIYETİ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ:
”لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بَوَائِقَهُ.“

Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre,
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
“Komşusunun, kendisine kötülük yapabileceği kaygısından kurtulamadığı
kimse cennete giremez.”

(M172 Müslim, İmân, 73)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:
”مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِ جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ.“

عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ:
”يَا نِسَاءَ الْمُؤْمِنَاتِ لَا تَحْقِرَنَّ أَحَدًا كَنَّ لِبَجَارَتِهَا وَلَوْ كُرَاعَ شَاةٍ مُحْرَقًا.“

عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: إِنَّ خَلِيلِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَوْصَانِي:
”إِذَا طَبَخْتَ مَرَقًا فَاكْثِرْ مَاءَهُ، ثُمَّ انْظُرْ أَهْلَ بَيْتٍ مِنْ جِيرَانِكَ،
فَأَصِْبْهُمْ مِنْهَا بِمَعْرُوفٍ.“

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ:
”مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوتُ فَيَشْهَدُ لَهُ ثَلَاثَةٌ أَهْلِ أَيْبَاتٍ مِنْ جِيرَانِهِ الْأَذْنِينَ بِخَيْرٍ، إِلَّا قَالَ
تَبَارَكَ وَتَعَالَى: قَدْ قَبِلْتُ شَهَادَةَ عِبَادِي عَلَى مَا عَلِمُوا، وَعَفَرْتُ لَهُ مَا أَعْلَمُ.“

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ:
كَيْفَ لِي أَنْ أَعْلَمَ إِذَا أَحْسَنْتُ وَإِذَا أَسَأْتُ؟ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ:
”إِذَا سَمِعْتَ جِيرَانَكَ يَقُولُونَ: قَدْ أَحْسَنْتَ، فَقَدْ أَحْسَنْتَ. وَإِذَا سَمِعْتَهُمْ
يَقُولُونَ: قَدْ أَسَأْتُ، فَقَدْ أَسَأْتُ.“

Ebû Hüreyre'nin (ra) naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: *“Allah'a ve âhiret gününe iman eden ya hayır söylesin ya da sussun! Allah'a ve âhiret gününe iman eden komşusuna eziyet etmesin! Allah'a ve âhiret gününe iman eden misafirine ikram etsin!”*

(B6475 Buhârî, Rikâk, 23)

Amr b. Sa'd b. Muâz'ın, ninesinden naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: *“Ey mümin hanımlar! Sizden biri (pişirilirken) yanmış koyun paçası dahi olsa komşusu tarafından kendisine ikram edilen şeyi küçümsemesin.”*

(MU1698 Muvatta', Sifatü'n-nebî, 10)

Ebû Zer diyor ki, “Dostum (Hz. Peygamber) (sav) bana şunu tavsiye etti: *‘Çorba pişirdiğinde suyunu biraz fazla koy, sonra komşularına bak, uygun bir şekilde çorbandan onlara da ikram et.’”*

(M6689 Müslim, Birr, 143)

Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: *“Bir Müslüman öldüğünde, en yakın komşularından üç hane halkı kendisinin iyi bir insan olduğuna şahitlik ederlerse, Yüce Allah, ‘Bildikleri kadarıyla şahitlikte bulunan kullarımın şahitliğini kabul ettim ve kendi bildiklerimi de bağışladım.’ buyurur.”*

(HM9284 İbn Hanbel, II, 409)

Abdullah (b. Mes'ûd) tarafından nakledildiğine göre, bir adam Resûlullah'a (sav), “İyi mi kötü mü yaptığımı nasıl bilebilirim?” diye sormuş, Hz. Peygamber (sav) de şöyle buyurmuştur: *“Komşularının, ‘İyi yaptın!’ dediğini duyarsan iyi yapmışsındır; onların, ‘Kötü yaptın!’ dediğini duyarsan da kötü yapmışsındır.”*

(İM4223 İbn Mâce, Zühd, 25; HM3808 İbn Hanbel, I, 402)

M

ékke'nin fethi sırasında Benî Kâ'b b. Huzâa kabilesinin sancaktarlarından biri olan Huveylid b. Amr el-Kâ'bî'nin¹ anlattığına göre, birlikte oldukları bir sırada Hz. Peygamber art arda üç kez, “*Vallahi iman etmemiştir.*” der. Meraklanan sahâbiler, “Kim, yâ Resûlallah?” diye sorduklarında Hz. Peygamber, “*Komşusunun, kendisine kötülük yapabileceği kaygısından kurtulamadığı kimse*” cevabını verir.²

Komşularına kötülük yapabileceği kaygısı yaşatan bir kimsenin cennete giremeyeceğini dile getiren³ ve iyi bir komşuyu mutluluk kaynağı olarak gören⁴ Sevgili Peygamberimiz, komşuya yapılan eziyeti ise, şiddetle reddetmektedir. Nitekim bir hadisinde şöyle buyurmuştur: “*Allah'a ve âhiret gününe iman eden ya hayır söylesin ya da sussun! Allah'a ve âhiret gününe iman eden komşusuna eziyet etmesin! Allah'a ve âhiret gününe iman eden misafirine ikram etsin!*”⁵

Muhammed b. Abdullah b. Selâm'ın anlattığına göre, kendisine gelip komşusunu şikâyet eden bir adamı Peygamberimiz, “*Sabret.*” diyerek geri çevirir. İkinci kez geldiğinde aynı tavsiye ile geri gönderir, üçüncü kez gelip komşusunun kendisine hâlâ eziyet ettiğini söylediğinde, “*Eşyalarının yanına git ve onları yola at. Yanından birisi geçtiğinde, 'Komşum bana eziyet ediyor.' de. Bu durumda lânet onu bulacaktır.*” buyurur.⁶ Rahatsız olan komşu kendisine söylenileni yapar, dolayısıyla insanlar komşusuna eza veren şahsa beddua etmeye başlarlar. Bunun üzerine şikâyet edilen şahıs Hz. Peygamber'e gelip, “*Yâ Resûlallah, insanlar bana neden böyle davranıyorlar?*” diye sorar. Sevgili Peygamberimiz, “*Nasıl davranıyorlar?*” dediğinde de, “*Bana beddua ediyorlar.*” diye cevap verir. Bunun üzerine Allah Resûlü, “*İnsanlardan önce Allah sana lânet etmiştir.*” diyerek onu kınar. Söz konusu şahıs, “*Bir daha böyle bir şey yapmayacağım.*” diyerek pişmanlığını ortaya koyar. Şikâyet eden kimseye, “*Artık benden hoşlanmadığın bir şey görmeyeceksin.*” şeklinde söz verir.⁷ Peygamberimiz de ona, “*Eşyanı kaldır, artık güvendesin.*” buyurur.⁸

Hz. Ali, kişinin komşularına karşı böbürlenmesinin kıyamet alâmetlerinden olduğunu belirtmektedir.⁹ Peygamber Efendimiz de eşî tarafından kendisine sağlanmayan birtakım imkânlarla sahipmiş gibi görünerek komşusuna gösteriş yapmasının günah olup olmadığını soran

¹ İBS821 İbn Hacer, *İstîab*, 821.

² B6016 Buhârî, Edeb, 29.

³ M172 Müslim, İmân, 73.

⁴ HM15446 İbn Hanbel, III, 408.

⁵ B6475 Buhârî, Rikâk, 23.

⁶ MŞ25410 İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, Edeb, 10.

⁷ D5153 Ebû Davûd, Edeb, 122-123.

⁸ MK18876 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, XXII, 134; NM7303 Hâkim, *Müstedrek*, VII, 2608 (4/166).

⁹ MŞ37510 İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, Fiten, 2.

bir kadına, “Kendisine verilmeyeni varmış gibi gösteren kimse, yalan elbisesi giyen kimse gibidir.”¹⁰ buyurmuştur. Dolayısıyla masum görünen yalanları ve yapmacık davranışları reddederek komşuya karşı dürüst olunmasını tavsiye etmiştir.

Allah Resûlü, “Sana komşu olanlara güzel davran ki Müslüman olasın.”¹¹ bir başka rivayette, “Komşuna iyilik yap ki mümin olasın.”¹² buyurmak suretiyle güzel komşuluğun Müslüman için vazgeçilemez bir davranış olduğuna dikkatleri çekmiştir. Sevgili Peygamberimiz, bu güzel hasletin terkinin ise bozulmanın bir tezahürü olarak görmüş ve kıyamet alâmeti olarak nitelemiştir.¹³ Öte yandan kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevaplarda nafîle olarak çok fazla oruç tutmasa, namaz kılmasa veya sadaka vermese bile komşusunu rahatsız etmeyen kişinin cennete gideceğini, çok namaz kıldığı, oruç tuttuğu ve sadaka dağıttığı hâlde komşusuna eziyet eden kimsenin ise cehenneme gideceğini belirterek¹⁴ bir başka açıdan güzel komşuluğun önemine dikkatleri çekmiştir. İnsanlar her zaman aynı varlık ve imkân içerisinde olmasalar da Hz. Peygamber onları komşularına ikram etmeye teşvik etmiştir.¹⁵ Komşu tarafından yapılan ikramın küçümsenmemesi gerektiğine de vurgu yapan Allah Resûlü, evi idare eden kadınlara hitaben şöyle buyurmuştur: “Ey mümin hanımlar! Sizden biri (pişirilirken) yanmış koyun paçası dahi olsa komşusu tarafından kendisine ikram edilen şeyi küçümsemesin.”¹⁶ Komşuya yapılacak ikram konusunda Rahmet Peygamberi’nin Ebû Zerr’e yaptığı tavsiye son derece dikkat çekicidir: “Çorba pişirdiğinde suyunu biraz fazla koy, sonra komşularına bak, uygun bir şekilde çorbandan onlara da ikram et.”¹⁷ Söz konusu tavsiyelerin ne kadar anlamlı olduğuna vurgu yapmak ve komşunun gözetilmesini sağlamak isteyen Allah Resûlü, “Yanı başındaki komşusu açken, tok yatan kimse iman etmemiştir.”¹⁸ uyarısını yapmakta, komşuya ikramda bulunulmasını¹⁹ ve hediyelerle de gönlünün alınmasını istemektedir. Nitekim kendisi de, biraz sert mizaçlı olan Mahreme’ye hediye vererek onun gönlünü alma-ya çalışmıştır. Hz. Peygamber kendisine gelen oldukça gösterişli kaftanları ashâbına dağıtmıştır. Bunu duyan Mahreme oğluna, “Haydi biz de gidelim.” diyerek Resûlullah’ın yanına gelmiştir. Onun sesini duyan Allah Resûlü, kendisi için ayırdığı kaftanı göstererek, “Bunu senin için sakladım, bunu senin için sakladım.” demiş ve ona hediye etmiştir.²⁰

Resûlullah’ın komşuları için gösterdiği bu duyarlılığı ashâb-ı güzîn de sürdürmüş, yanlışları düzeltmeye çalışmışlardır. Meselâ İbnü’z-Zübeyr’i

¹⁰ BS15162 Beyhakî, *es-Sünenü’l-kübrâ*, VII, 486.

¹¹ İM4217 İbn Mâce, *Zühd*, 24.

¹² T2305 Tirmizî, *Zühd*, 2.

¹³ NM8566 Hâkim,

Müstedrek, VIII, 3051

(4/513).

¹⁴ HM9673 İbn Hanbel, II, 440.

¹⁵ M173 Müslim, *İmân*, 74.

¹⁶ MU1698 *Muvatta’*, *Sıfatü’n-nebî*, 10; M2379 Müslim, *Zekât*, 90; B6017 Buhârî, *Edeb*, 30.

¹⁷ M6689 Müslim, *Birr*, 143.

¹⁸ MŞ30350 İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, *İmân ve rü’yâ*, 6.

¹⁹ B6019 Buhârî, *Edeb*, 31.

²⁰ B6132 Buhârî, *Edeb*, 82; M2432 Müslim, *Zekât*, 130.

cimrilik konusunda uyararak İbn Abbâs, ona Hz. Peygamber'in, "Yanı başındaki komşusu açken karnını doyuran kimse mümin değildir." hadisini hatırlatmıştır.²¹

Komşuyla iyi ilişkilerin sürdürülmesini tavsiye eden Allah Resûlü, kendisi için istediğini kardeşi/komşusu için istemeyen kimsenin (gerçek mânâda) iman etmiş olmayacağını belirtmiştir.²² Komşuya eziyet verecek ve onu rahatsız edecek sözlü ya da fiilî her tür davranıştan kaçınılmasını tavsiye eden Sevgili Peygamberimiz, komşusunun eziyetine sabreden insanları Allah'ın sevdiği üç gruptan biri olarak zikretmiştir.²³ Zira insan, malı, eşi veya çocuklarıyla imtihana tâbi tutulduğu gibi, komşusuyla da imtihan edilebilmektedir.²⁴

Yakın komşunun hak ve hukukta önceliği olduğunu vurgulayan Rahmet Peygamberi, "Ey Allah'ın Resûlü iki komşum var, ikramda bulunurken hangisinden başlayayım?" diye soran Hz. Âişe'ye, "Kapısı (sana) en yakın olandan." cevabını vermiştir.²⁵ Hatta Sevgili Peygamberimiz, komşuların davetleri çakıştığında da en yakın olan komşunun davetinin tercih edilmesini tavsiye etmiştir.²⁶ Statü farkı bir yana, farklı bir dine mensup olsa bile yakın komşunun önceliği korunmuştur. Tâbiîn neslinin önde gelen müfessirlerinden Mücâhid şöyle anlatmaktadır: "Abdullah b. Amr'ın (ra) evinde bir koyun kesildi. Geldiğinde ailesine, 'Yahudi komşumuza ikram ettiniz mi?' diye ısrarla sordu. Ardından da şunları söyledi: 'Resûlullah'ı şöyle derken işittim: 'Cebrail bana komşu hakkından o kadar çok bahsetti ki komşuyu komşuya mirasçı kılacak zannettim.'"²⁷

İzzet ve ikramda önceliği olan komşu, alım ve satımda da "şuf'a" yani "komşuluktan kaynaklanan öncelik hakkı"na sahiptir. Zira Sevgili Peygamberimiz, bir kimsenin evini veya tarlasını satın almada komşusunun öncelik hakkına sahip olduğunu belirterek²⁸ komşusuna teklif etmeksizin bir kimsenin sahip olduğu malı veya hissesini satmaya kalkışmamasını söylemiştir.²⁹ Bunu dikkate alan Hz. Peygamber'in azatlı kölesi Ebû Râfi', evini satmak istediğinde durumu komşusu Sa'd b. Ebû Vakkâs'a haber vermiştir. Sa'd b. Ebû Vakkâs evi almak istemediğini söyleyince orada bulunan Misver b. Mahreme, alması konusunda ısrar etmiştir. Bunun üzerine Sa'd, ancak dört bin dirheme (gümüş para) ve taksitle alabileceğini söylemiştir. Bu şartlarda evi, komşusu olan Sa'd'a satmayı kabul eden Ebû Râfi', "Hz. Peygamber'in, 'Komşu (bitişindeki malı satın almada) öncelik hakkına sahiptir.' dediğini işitmemiş olsaydım, bu paraya asla satmazdım. Zira beş

²¹ BS20224 Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, X, 7.

²² M170 Müslim, *İmân*, 71.
²³ HM21863 İbn Hanbel, V, 175.

²⁴ B525 Buhârî, *Mevâkîtü's-salât*, 4; M7268 Müslim, *Fiten*, 26.

²⁵ D5155 Ebû Dâvûd, *Edeb*, 122-123; B2595 Buhârî, *Hibe*, 16.

²⁶ D3756 Ebû Dâvûd, *Et'ime*, 9; HM23860 İbn Hanbel, V, 408.

²⁷ T1943 Tirmizî, *Birr*, 28.

²⁸ B6978 Buhârî, *Hıyel*, 14; D3516 Ebû Dâvûd, *Büyü'* (İcâre), 73.

²⁹ İM2493 İbn Mâce, *Şuf'a*, 1.

yüz dinar (altın para) veren olmuştu.” açıklamasını yapmıştır.³⁰ Şuf’a hakkında komşunun öncelenmesi, o malı komşuya değerinden düşük fiyata satmayı gerektirmez. Sadece malın değeri neyse o değeri verenler arasında komşuyu öncelemek esastır. Ancak Ebû Râfi’ komşuluk hakkı konusundaki hassasiyetinden dolayı evini daha düşük fiyat verse de, komşusuna satmayı tercih etmiştir.

Kendi ihtiyacını gördükten sonra komşuların da istifade etmelerini sağlamak için, ortak kullanılan suyun engellenmemesini talep eden³¹ Hz. Peygamber, ihtiyaç fazlası suyun satılmasını da hoş karşılamamıştır.³² Bir kimsenin ev veya bahçe duvarından komşusunun da faydalanmasına izin vermesini ve komşusunun kendi mülküne ulaşabileceği bir yol temin etmesini istemiş,³³ hatta ihtilâf edildiği takdirde bu yolun yedi zira (1 zira yaklaşık yarım metre karedir.) olarak belirlenmesini uygun görmüştür.³⁴ Nitekim Hz. Peygamber’in duvara giriş koyması için komşuya izin verilmesine yönelik talebine³⁵ rağmen farklı tavırlar sergileyen Müslümanlara Ebû Hüreyre, “Sizden biri duvarına komşusunun giriş koymasına engel olmasın.” hadisini hatırlatarak “Vallahi onu (girişi) omuzlarınızın arasına koyarım.” diyerek tepki göstermiştir.³⁶

Peygamber Efendimiz (sav), “Allah katında komşuların en hayırlısı, komşusuna karşı en güzel davranandır.” buyurmuş,³⁷ hatta kişinin komşusu tarafından hayırla yâd edilmesinin, Yüce Mevlâ tarafından günahlarının affına vesile olabileceğini belirtmiştir: “Bir Müslüman öldüğünde, en yakın komşularından üç hane halkı kendisinin iyi bir insan olduğuna şahitlik ederlerse, Yüce Allah, ‘Bildikleri kadarıyla şahitlikte bulunan kullarımın şahitliğini kabul ettim ve (onun hakkında) kendi bildiklerimi de bağıışladım.’ buyurur.”³⁸

Allah nezdinde şahitliği önemli olan komşunun yaptığı değerlendirme, bir davranışın iyi mi yoksa kötü mü olduğunu belirlerken bile etkilidir. Nitekim “İyi mi kötü mü yaptığımı nasıl bilebilirim?” diye soran sahâbîye Hz. Peygamber şu tavsiyede bulunmuştur: “Komşularının, ‘İyi yaptın!’ dediğini duyarsan iyi yapmışsındır; onların, ‘Kötü yaptın!’ dediğini duyarsan da kötü yapmışsındır.”³⁹

Komşu hakkındaki nebevî uyarılara kulak veren bir mümin, komşuya zarar verecek veya onu rahatsız edecek davranışlardan kesinlikle uzak duracak, kendisi için arzu ettiğini onun için de arzu edecek, kendisi için istemediğini onun için de istemeyecektir. Çünkü komşu olması ona bir ayrıcalık sağlamaktadır. Ona yapılan herhangi bir kötülük ya da verilen

³⁰ B2258 Buhâri, Şuf’a, 2.

³¹ HM10578 İbn Hanbel, II, 506.

³² M4008 Müslim, Müsâkât, 38.

³³ HM2867 İbn Hanbel, I, 313.

³⁴ HM2098 İbn Hanbel, I, 235.

³⁵ HM2914 İbn Hanbel, I, 317.

³⁶ M4130 Müslim, Müsâkât, 136; B2463 Buhâri, Mezâlim, 20.

³⁷ DM2467 Dârimî, Siyer, 3; T1944 Tirmizî, Birr, 28.

³⁸ HM9284 İbn Hanbel, II, 409.

³⁹ İM4223 İbn Mâce, Zühd, 25; HM3808 İbn Hanbel, I, 402.

zarar, diğerlerinden farklı değerlendirilmektedir. Allah katında en büyük günahın ne olduğunu soran Abdullah b. Mes'ûd'a Hz. Peygamber, yaratan ve yaşatanın Yüce Allah olduğu hâlde O'na şirk koşmanın, fakirlik endişesiyle çocuğunun canına kıymanın ve komşunun karısıyla zina etmenin en büyük günahlar olduğunu söylemiştir.⁴⁰

Kendisi için “ne iyi komşu” diye şiirler söylenen⁴¹ Sevgili Peygamberimiz, komşunun gözetilip kollanmasını, iyi yönlerinin anlatılmasını istemiş, onun hoş olmayan ve özel hayatla ilgili hâllerinin ifşa edilmesini ise yasaklamıştır.⁴² Müslüman, komşusu yardım talep ettiğinde onu geri çevirmeyen, borç istediğinde elinden geldiğince onu destekleyen, muhtaç olduğunda elinden tutan, hastalandığında ziyaretine giden, acı tatlı gününü onunla paylaşan, öldüğünde cenazesinde bulunan, onun evine ve ailesine zarar vermeyen, ona ikramda bulunan ve saygı gösteren kimsedir.⁴³

Kişinin dünyada saadetine vesile olacak, âhirette ise kendisi hakkında şahitlik yapacak komşusunun seçimine dikkatleri çekmek isteyen Merhamet Elçisi şöyle buyurmuştur: “*Ev almadan önce komşu, yola çıkmadan önce de arkadaş arayın.*”⁴⁴

⁴⁰ M257 Müslim, İmân, 141; B6001 Buhârî, Edeb, 20.

⁴¹ İM1899 İbn Mâce, Nikâh, 21.

⁴² D4891 Ebû Dâvûd, Edeb, 38; HM17464 İbn Hanbel, IV, 148.

⁴³ BŞ9560 Beyhakî, Şuabü'l-îmân, VII, 83.

⁴⁴ MK4379 Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebir, IV, 268.